

„Onderscheid tussen rechtvaardiging en heiliging onopgeefbaar”

Jan van 't Hul

RD, 05-07-2017

Kerk & religie

Stadskerk Wittenberg. beeld RD, Henk Visscher

In de Lutherstad Wittenberg ondertekenden gereformeerden van over heel de wereld woensdag een verklaring over de rechtvaardigingsleer waarover de Rooms-Katholieke Kerk en de Lutherse Wereldfederatie in 1999 al [overeenstemming](#) bereikten. Protestanten in Nederland reageren divers.

Dr. R. de Reuver, algemeen secretaris van de Protestantse Kerk in Nederland, is deze dagen in het Duitse Leipzig aanwezig bij de assemblee van de koepel van protestantse kerken de World Communion of Reformed Churches (WCRC). Als gedelegeerde voor de assemblee heeft hij al in een eerder stadium kennis kunnen nemen van de tekst die in Wittenberg is ondertekend. Vanuit Leipzig laat hij weten dat de Protestantse Kerk daar vooraf zorgvuldig naar heeft gekeken. „Het kan natuurlijk niet zo zijn dat wij zomaar bij het kruisje een handtekening zetten. Als gereformeerden hebben we met de verklaring ingestemd, waarbij we wel helder hebben aangegeven dat voor ons rechtvaardiging niet op zichzelf staat, maar ook heiliging impliceert. Die twee thema's mogen niet van elkaar worden losgemaakt. Daarvan is op de assemblee goede nota genomen.”

Dr. De Reuver stelt dat het leerstuk van de rechtvaardiging tussen rooms-katholieken, lutheranen en gereformeerden niet langer kerkscheidend hoeft te zijn. „We leggen weliswaar elk onze eigen accenten, maar kunnen elkaar toch als broeders en zusters erkennen.”

De verklaring die woensdag ondertekend wordt, is een belangrijke stap in de oecumenische ontmoeting van kerken wereldwijd, zegt dr. De Reuver. „En nee, dat wil niet zeggen dat de kloof tussen Rome en Reformatie gedicht is. De grotere geschilpunten zijn de visie op de kerk, op de sacramenten en op het ambt. Bij de visie op het ambt hoort natuurlijk ook de positie van de paus.”

Zijn nu de gereformeerden of de rooms-katholieken veranderd?

„Die vraag is te kort door de bocht. Wij zijn dankbaar dat we in een tijd leven dat er in het proces van oecumenische ontmoeting ruimte is gekomen om elkaar te verstaan. Sinds de tijd van Luther zijn we natuurlijk allemaal een beetje veranderd. We staan nu samen voor het getuigenis van Christus in de seculiere samenleving. De huidige paus spreekt waarderend over Luther. Dat zou Leo X, de paus in Luthers tijd, natuurlijk nooit hebben gedaan.”

Dr. M. Klaassen, voorzitter van stichting In de Rechte Straat, vindt de ondertekening van de verklaring geen groot nieuws. „Deze beslissing werd vorig jaar al genomen. Ik sta ambivalent tegenover deze stap. Dat heeft te maken met de inhoud van verklaring, waarop destijds, ook vanuit lutherse hoek, al verschillend werd gereageerd. De verklaring erkent wel dat rechtvaardiging uit genade en om Christus' wil geschiedt, maar is niet duidelijk over het forensische karakter ervan. Daarmee bedoel ik dat, waar in de gereformeerde visie rechtvaardiging eerst en vooral een verandering van status is –van onrechtvaardig naar rechtvaardig–, in de rooms-katholieke visie rechtvaardiging ook de vernieuwing –heiliging– van de gelovige inhoudt. De verklaring maakt geen duidelijk onderscheid tussen rechtvaardiging en vernieuwing, wat toch kenmerkend is voor de gereformeerde traditie. De verklaring laat zich ook niet duidelijk uit over de imputatieve rechtvaardigingsleer, een belangrijk element in de gereformeerde visie op rechtvaardiging.”

Dr. Klaassen stelt dat de kloof tussen Rome en Reformatie woensdag niet gedicht wordt. „Terminologisch lijkt men dicht bij elkaar te zitten, maar onderhuids gaat het om verschillende theologische systemen die op meerdere punten niet of nauwelijks te verenigen zijn.”

Is Rome veranderd, of zijn de gereformeerden veranderd?

Dr. Klaassen: „Ik vrees het laatste. Het onderscheid tussen rechtvaardiging en vernieuwing, zo belangrijk voor de zekerheid van het geloof, en de imputatiegedachte zijn onopgeefbaar voor de gereformeerde theologie. Dr. H. van den Belt typeerde het enkele jaren geleden raak: „De diepgaande verschillen kun je niet afdoen als accentverschillen of wegverklaren met een verwijzing naar de toenmalige historische context of naar wederzijdse karikaturen. Als protestanten geneigd zijn om die verschillen te relativeren, is dat meestal een symptoom dat erop wijst dat de toe-eigening van de genade door het geloof alleen en de toerekening van de gerechtigheid van Christus bij die protestanten zelf wordt gerelativeerd.”

Ds. L. Heres, bestuurslid van vereniging Protestants Nederland, wil een stap van toenadering binnen de christenheid op zichzelf positief waarderen, „omdat het een bevel van onze God is om te zoeken naar consensus binnen de bandbreedte van de Bijbel.”

Ds. Heres stelt vast dat re in de verklaring van 1999 formuleringen zijn gevonden waarin consensus wordt uitgesproken tussen de positie van Rome en die van de Reformatie. „Maar daarmee is de kloof niet gedicht. De veroordelingen van Trente ten aanzien van de voluit Bijbelse leer waarbij toerusting voor en meewerking met de rechtvaardiging worden ontkend, zijn door Rome niet weggenomen. De aandacht in de verklaring voor het sociaal-maatschappelijke aspect is op zijn plaats. Maar ons bezwaar is dat de kern van de Bijbelse rechtvaardiging –namelijk de rechtvaardigverklaring van de goddeloze door God op grond van de zoen- en kruisverdienste van Christus– erin onderbelicht blijft.”